

Amerikaanse ooggetuigen over het revolutiejaar 1848 in Nederland

P. R. D. STOKVIS

Het jaar 1848 was een keerpunt in de Nederlandse geschiedenis. Sindsdien vond Nederland zijn identiteit als kleine, neutrale, constitutionele monarchie. De contractie tot klein - Nederland na de Belgische revolutie was verwerkt, al smeulde het daardoor aangewakkerde vuur van klein- of oud-Nederlandse en protestantse gevoelens nog lang na¹. Voor de Verenigde Staten betekende het jaar 1848 een bekroning van haar transcontinentale expansie. In 1845 werd de republiek Texas als staat in de Unie opgenomen, in 1846 werd de noordgrens met Canada in Oregon op de negenen veertigste breedtegraad bepaald en in 1848 werd met wapengeweld het gebied ten noorden van de Rio Grande van Mexico verkregen. Het expansiestreven werd gedragen door en gerechtvaardigd uit een sterk missionair besef. In de jaren 1840 stemden steeds meer Amerikanen in met het gevoel dat het Amerika's 'Manifest Destiny' was om haar democratische en republikeinse instellingen op het Amerikaanse continent te verbreiden en ook daarbuiten uit te dragen².

President Andrew Jackson (1829-1837) had voor een democratische doorbraak gezorgd. Als pleitbezorger en spreekbuis van de 'common man', als een soort volks-tribuun, had hij het presidentschap op nieuwe leest geschoeid. Met zijn regering begon de opmars van allemanskiesrecht, democratisch zelfbestuur en het ritueel van partijpolitieke campagnes³. Alles wat men tegenwoordig nog tot de 'Amerikaanse ideologie' kan rekenen, begon toen uit te kristalliseren. De weinig bekende democratische presidentskandidaat van 1844, James K. Polk uit Tennessee, was een representant van deze ideologie. Als erfgenaam van Jackson en vurig expansionist werd hij gekozen met de bekende gevolgen voor de vergeving van ambten: whigs werden zoveel mogelijk vervangen door democraten ook op buitenlandse posten.

In constitutioneel opzicht liep Nederland tot 1848 wel heel ver achter bij de Ver-

1. Zie onder meer J. C. Boogman, *Die Suche nach der Nationalen Identität. Die Niederlande 1813-1848*. Institut für Eur. Geschichte. Mainz. Vorträge, 49 (Wiesbaden, 1968).

2. R. Hofstadter, e.a., *The American Republic, I, to 1865* (5e dr.; Englewood Cliffs, New Jersey, 1963) 467 vlg.

3. *Ibidem*, 419 vlg.

enigde Staten. De monarchale regeringsvorm in Nederland werd nog gekenmerkt door aristocratie en centralisme, toen de republiek aan de overzijde van de oceaan allemanskiesrecht en democratisch zelfbestuur al tot haar verworvenheden rekende. Door radicale democraten in Europa en door Amerikanen zelf werd dit experiment in burgerlijk zelfbestuur als lichtend voorbeeld beschouwd⁴. In de eerste helft van de negentiende eeuw waren er dus contrasten te over tussen de Nederlandse en Amerikaanse samenleving. Sociaal traditionalisme en economische stagnatie in Nederland contrasteerden sterk met de Amerikaanse sociale bewegelijkheid en economische dynamiek. Ondanks de feitelijke contrasten bleef er altijd een gevoel van verwantschap bestaan. Beide landen waren uit revolutie voortgekomen en hadden een protestants stempel. In het historisch bewustzijn van negentiende-eeuwse Amerikanen duikt dit gevoel van verwantschap keer op keer op; Motley's geschriften zijn er de bekendste uiting van. Amerikanen van oud-Nederlandse stam begonnen een eer te stellen in hun afkomst, die hun een aristocratisch aureool verschafte, want hoe langer de familie in Amerika was des te aanzienlijker. Dit was natuurlijk niet de enige reden van de hernieuwde interesse in de eigen achtergrond: confrontatie met de toenemende landverhuizing stimuleerde zowel etnische als historische bewustwording⁵. Amerikanen voelden wel een zekere affiniteit tot Nederland, maar bewaarden meestal toch ook een kritische afstand. Dit was in ieder geval zo met de briefschrijvers, die we hier ten tonele zullen voeren.

De Amerikaanse zaakgelastigde te Den Haag en de consul te Amsterdam schreven buitengewoon uitvoerige en boeiende brieven over gebeurtenissen en achtergronden in Nederland. Zij hielden er uitgesproken meningen op na. Ook naar aanleiding van de grondwetswijziging van 1848 staken zij hun mening niet onder stoelen of banken. Hun beschrijvingen en analyses zijn zeker de moeite waard om gelezen te worden. Men kan er de toenmalige Nederlandse verhoudingen uit leren kennen, maar ook de Amerikaanse mentaliteit. Als bron ter bestudering van diplomatieke en vooral handelspolitieke betrekkingen is deze correspondentie wel geraadpleegd⁶. Toch biedt ze ook veel aanknopingspunten wanneer men de economische, de sociaal-culturele en de mentaliteitsgeschiedenis van Nederland en de Verenigde Staten wil bestuderen. De scribenten waren immers geschoolde waarnemers. Beroepshalve moesten zij hun regeringen zo goed mogelijk voorlichten. Als buitenstaanders met een internationaal blikveld waren zij geneigd de contrasten duidelijk aan te geven en de nationale eigenaardigheden naar voren te halen.

Cosmopolitisch was de achtergrond van de Amerikaanse zaakgelastigde te Den Haag, Auguste Geneviève Valentin D'Avezac (1780-1851), die zijn brieven meestal

4. G. Barraclough, 'Europa, Amerika und Rusland in Vorstellung und Denken des 19. Jahrhunderts', *Historische Zeitschrift*, CCIII (1966) 280-315.

5. B. H. Wabeke, *Dutch Emigration to North America, 1624-1860* (New York, 1944) 118 vlg.

6. Door P. Hoekstra (1916), G. J. Kloos (1923), J. C. Westermann (1935), K. D. Bosch (1948).

kortweg ondertekende met A(uguste) Davezac. Geboren op Santo Domingo uit een Franse plantersfamilie ontving hij zijn middelbare schoolopleiding in Frankrijk. Van hier keerde hij terug naar New Orleans om zich bij zijn familie te voegen, die wegens een opstand op Santo Domingo in 1791 naar Amerika was uitgeweken. In New Orleans maakte hij spoedig naam als advocaat. Tijdens de zogenaamde tweede onafhankelijkheidsoorlog tegen Groot-Brittannië (1812-1814) won hij het vertrouwen van generaal Andrew Jackson, die met zijn curieuze overwinning bij New Orleans - nota bene nadat de vrede in Gent reeds gesloten was - nationale faam verwierf. Toen 'Old Hickory' als kampioen van de gewone man in 1829 zijn intrek in het Witte Huis nam, maakte hij ruimschoots gebruik van zijn recht om ambten te vergeven (het later zo beruchte 'spoils system'). Zijn vertrouweling uit New Orleans benoemde hij tot legatiesecretaris in Den Haag. In 1831 gepromoveerd tot zaakgelastigde bleef Davezac tot 1839, toen het getij voor de democraten keerde, op zijn post. Terug in Amerika vestigde hij zich te New York, waar hij zich uiteraard aan democratische zijde in de politieke arena stortte. President James K. Polk beloonde zijn ijver door hem in 1845 als zaakgelastigde naar Nederland te zenden. Spoedig na zijn ontslag uit diplomatieke dienst in 1850 stierf hij te New York⁷.

Van de andere briefschrijver Charles Nichols, die van 28 december 1842 tot 28 november 1849 Amerikaans consul te Amsterdam was, is mij niet meer bekend dan uit zijn brieven naar voren komt. Zijn verslagen doen hem kennen als een overrijverig correspondent van de Secretary of State James Buchanan. Herhaaldelijk drong Nichols aan op verhoging van zijn financiële toelage. Soms moest hij wegens eigenzinnig gedrag tot de orde geroepen worden door de zaakgelastigde. Meer dan Davezac was hij geneigd tot retorische overdrijving en overhaaste conclusies. In zijn brieven klinkt de lofzang op Amerika het luidst. Misschien aasde hij ook wel op promotie. Davezac had een goede kijk op de politieke en sociale verhoudingen. Bij Nichols komen de economische verhoudingen beter uit de verf. Zijn interpretatie van de politieke ontwikkelingen slaat de plank nog wel eens mis. Maar laten we de schrijvers nu zelf aan het woord, allereerst over de sociaal-economische situatie vanaf 1845.

Direct na aankomst in Den Haag op 14 augustus 1845 schreef Davezac aan Secretary of State Buchanan:

The situation of this kingdom is far from prosperous. The taxes are heavy, almost beyond endurance and bear on every article as to such pressure, that nearly one third

7. *Dictionary of American Biography*, V, 89.

AMERIKAANSE OOGGETUIGEN OVER HET REVOLUTIEJAAR 1848

of the population of the large cities receive their daily food (potatoes only) from the less burthened portion of those communities⁸.

Op 16 september 1845 vervolgde hij:

The almost total failure of the potatoe crop and the diminished produce of the corn harvest of this year in this Kingdom has induced this government in order to alleviate the distress, which those calamities have already caused among the indigent classes, forming here no less than the 5th of the population, to take a measure similar to that which Belgium had recently adopted for the same motive⁹.

Op 26 september wijdde hij verder uit over de gevolgen van de aardappelziekte:

The sudden rise of the prices of all sorts of grain (bread-stuff) and particularly that of potatoes, which rose in less than three days from three to nine florins, has caused tumultuous gatherings of working men in several of the larger cities in this kingdom. Even The Hague has not been exempt from the alarm caused by the unwanted manifestation of popular discontent. Energetic and prompt measures, however, have guided the public mind both here and in the other places, where the like scenes have occurred.

[Doorgestreept:] The troops have patrolled night and days in the streets, where the stores of corndealers have either been attacked or threatened by the crowd. The King himself has gone over the city, alone on horseback and unsurrounded. Tranquility is now perfectly restored.

Disorderly acts by the nature of these on the part of a most enduring people prove a state of great suffering. Tranquility will continue, I think, if the supplies of grains and potatoes expected from Germany, from the Baltic and from our own country arrive before the inclement season adds to the miseries of the working classes. The opulent make heavy sacrifices to keep the needy quiet and will probably succeed in doing so.¹⁰

Eenjaar later op 31 dec. 1846 schreef Charles Nichols aan Secretary of State Buchanan over de Nederlandse handelsgeest:

The general timidity of the merchants will operate as a hindrance to any very extensive business. They have immense capital and seem resolved not to part with it unless upon safe loans, where they may realize a large interest¹¹.

Deze opmerking sloeg in de eerste plaats op de weinig florissante Nederlandse handel op Amerika. In tegenstelling tot Amerikaanse zakenlieden waren Nederlandse kooplieden niet geneigd veel risico te nemen. Langs gebaande wegen zochten zij een zekere winst. De politieke hemel was bewolkt en de economische vooruit-

8. N(ational) A(rchives), R(ecord) G(roup) 84, Diplomatic Posts, Netherlands Despatches 1845-1850, 14 aug. 1845 (later doorgestreept in copieboek).

9. *Ibidem*, 16 september 1845.

10. *Ibidem*, 26 september 1845.

11. NA, RG 84, Am. consul-general Amsterdam, Netherlands, inv. nr. C. 82, Letterbook, 31 dec. 1846.

zichten leken bijzonder somber. Pas toen de politieke hemel in 1848 opgeklaard was en de internationale economische constellatie betere vooruitzichten bood, lieten Nederlandse kapitalisten hun terughoudendheid varen. Naar mijn mening moet het antwoord op het zogenaamde vraagstuk van de economische stagnatie in de eerste helft van de negentiende eeuw dan ook gezocht worden in een wisselwerking tussen de internationale economische constellatie, de politieke situatie en de mentaliteit¹². Nederlands positie als kleine koloniale mogendheid was weliswaar uniek, maar overigens dringt zich een vergelijking met andere kleine Europese staten met name Denemarken op, welks afhankelijkheid van de Duitse en Engelse markt eveneens doorslaggevend was voor de economische ontwikkeling¹³.

Op 20 juli 1847 voorzag Davezac de ordeverstoringen in Friesland en de reactie van de overheid van typerend commentaar:

The disturbances which had taken place in Friesland, caused by the scarcity of food, have been promptly repressed, as is usual in Europe, not by removing the cause, but by military force. The new crop of potatoes, that has come to market, as yet uninjured by the malady of the former years, has quieted the public mind, as regards the fears of another season of scarcity¹⁴.

Aan de vooravond van de grondwetsherziening, op 7 maart 1848, gaf Davezac als zijn indruk te kennen:

I see no reason to think that the public tranquility will be in the least disturbed in the Kingdom. The States-General meet today, and the people appear unanimous in the expectation that the alterations in the fundamental law to be submitted to that body will be satisfactory. Commerce, however, has received a heavy blow. Some of the first houses in Amsterdam are shaken¹⁵.

Weinig kon hij vermoeden, dat de volgende twee weken zijn indruk zouden logenstraffen. Aan de grondwetsherziening wijdden zowel Davezac als Nichols uitvoerige rapporten.

De gebeurtenissen zijn in grote lijnen wel bekend uit de publicaties van Colenbrander, Robijns en Giele¹⁶. Enkele facetten van Davezac's verslag van 21 maart 1848 trekken de aandacht: de vreugdeuitingen van de burgerij in Den Haag, Ams-

12. Vanzelfsprekend is de discussie over dit vraagstuk, die sinds Van Dillen (1949) en Wieringa (1955) telkens opduikt, niet in dit bestek af te doen.

13. Vergelijk L. Jörberg, 'The Industrial Revolution in the Nordic Countries', *The Fontana Economic History of Europe*, IV (Londen, 1973) 375-485 en W. Petersen, *Planned Migration* (Londen, 1955) 61-65.

14. NA, RG 84, Diplomatic Posts, 20 juli 1847.

15. *Ibidem*, 7 maart 1848.

16. H. T. Colenbrander, '1848', *Historie en leven*, II (Amsterdam, s.a.) 181-251; M. J. F. Robijns, *Radicalen in Nederland* (Leiden, 1967) en J. J. Giele, *De pen in de aanslag* (Bussum, 1968).

terdam en Rotterdam en vooral de Haagse werklieden manifestaties naar aanleiding van de ommezwaai van koning Willem II en de ontslagaanvraag door de ministers. Deze demonstraties van 'proletariërs' op 15 en 16 maart werden door hem beschreven deels als aanhankelijkheidsbetuiging van Oranjegezinde werklieden, deels als pressiemiddel van radicale democraten als Adriaan van Bevervoorde om op de ingeslagen weg voort te gaan.

Nichols legde in zijn verslagen van 3 april en 3 juli 1848 de klemtoon op de economische aspecten van de gebeurtenissen. Het Dam-oproer van 24 maart 1848 doet hij terecht af als baldadigheid zonder gevaar voor de gevestigde orde. Hetgeen hij niet met zoveel woorden vermeldt, is dat deze baldadigheid de climax vormde van een door politieke agitatie toegespitste sociaal-economische onvrede. Duitse communistische ambachtslieden hadden in overleg met Nederlandse radicale democraten tot de Dam-demonstratie opgeroepen, maar zij zagen geen kans of deinsden er voor terug de op een rel beluste Amsterdamse menigte tot politieke daden te brengen. Zo bleef het revolutieschot, dat op de Dam had moeten weerklinken, een losse flodder¹⁷. Als het een vergelijking tussen Europa en Amerika betrof, ging Nichols een retorische ontboezeming niet uit de weg. Nichols geloofde in de Amerikaanse droom, in Amerika's 'Manifest Destiny', in het voorbeeldige van de Amerikaanse verworvenheden. Uit zijn brief van 3 juli 1848 leest men de rechtvaardiging van het Amerikaanse imperialisme. Wanneer men Nichols' gegronde beschouwingen over de toestand van Europa en Nederland beziet, kan men hem echter geen ongelijk geven, dat hij zijn land gelukkig prees. Helaas bleef een 'Golden Age' ook na 1848 zowel voor Europa als Amerika steeds in het verschiet.

Secretary of State James Buchanan waardeerde de rapporten van Nichols en Davezac. Aan de laatste schreef hij 23 juni 1848:

I have the honor to acknowledge the receipt of your despatches to no. 41, inclusive, and to thank you for keeping the department advised of the progress of events in Holland at this interesting period of European commotion¹⁸.

Dit is nu juist ook de kwintessens van deze bronnen voor ons. De brieven geven een aardig beeld van de gebeurtenissen rond 1848 en de achterliggende factoren. Tevens zijn hier Amerikanen aan het woord, die bij het kijken in de Nederlandse spiegel hun Amerikaanse mentaliteit bloot geven. De drie rapporten, voorzover betrekking hebbend op Nederland of Europa in het algemeen, volgen hier in extenso voorzien van enige verklarende annotatie.

17. Robijns, *Radicalen*, 257-261 en Giele, *De pen*, 43-50, 67-83.

18. NA, RG 59, Diplomatic Instructions, The Netherlands 14, 50, Buchanan aan Davezac, Washington 23 juni 1848.

P. R. D. STOKVIS

Legation of the United States of America to the Netherlands

The Haque, March 21st 1848¹⁹

Sir,

The sanguine expectations entertained by the people, as I stated to you in my last despatch, having been signally disappointed by the 27 projects of-law for amending the Constitution which you will find in the *Journal de la Haye* of the 11th of March, enclosed, the public mind became so much excited, that the King, fearful of the consequences likely to arise out of the general irritation, summoned on the 13th of March to the palace the president of the 2d Chamber and charged him to make known to the assembly he presides, that

desirous to comply with the reasonable wishes of his faithful people he was disposed to make all changes, which the States-General and himself would agree in considering as necessary to the welfare of the state, independently of the 27 projects of law, already presented by his ministers in compliance with the royal promise made in October last, which projects embraced only the alterations proposed in 1845 by the majority of the 2d Chamber.

On the following day the ministers not having been advised with in regard to the verbal message sent to the 2d Chamber by their president, requested His Majesty to accept the resignations, which they thought it their duty under the existing circumstances to render to him.

Their resignation having been accepted they only hold office until a new cabinet shall have been formed. The enclosed *Journal de la Haye* of the 16th of March notices these events. As soon as it was known, that the ministers had retired, the liveliest satisfaction was manifested, here, and in Amsterdam. At Rotterdam, all the ships hoisted their flags halfmast. The clubs and many private houses were illuminated in manifestation of the popular joy. Here, in the night of the 15th instant, the people assembled in groups in various parts of the city. These all joined in the public walk, called the 'Voorhout'. Many bore lighted torches and flags. The column having formed, after marching along the principal streets, united in a dense mass opposite the royal palace. There, the people cheered loudly: 'leve de Koning! leve Willem II! Oranje boven!' The King descended in the crowd and there heard many of the working people express their attachment to him. One working man told him: 'we love thee; thou art our own Willem; but thy ministers we dislike, send them away and van Doorn too' (the vice-president of the Council of State)²⁰.

19. Ontvangen 23 april 1848.

20. De kern van deze afhankelijkheidsbetoging onder leiding van Adriaan van Bevervoorde werd gevormd door werklieden van de pletterij van Enthoven. Robijns, *Radicalen*, 248.

This crowd reminded me of our own popular meetings: men, women and children were all mixed together²¹.

What attracted most attention was the editor of a satirical newspaper (often prosecuted for libellous attacks on the King and his ministers), borne on the shoulders of some sturdy working men²².

The pageant left the palace and rehursed the scene both in front of the Prince of Orange's and Prince Frederik's palaces. The Princess of Orange, a beautiful and talented woman, was loudly cheered.

It was near midnight before the crowd dispersed. The most perfect order was maintained; and at one o'clock in the morning the city was as quiet as usual.

On the 16th an other popular manifestation took place, far more numerous, but as orderly as that of the previous night. Opinion varies as to the number of people assembled on that last occasion, but accustomed as I am to calculate the number of individuals assembled by measuring the ground they occupy, I am certain that I do not err in saying, that they were at least eight thousand people before the King's palace, when the King came down again to commune with the proletairians, (as they call them in Europe.)

On this occasion, as on that of the first manifestation, the same editor, the presiding spirit (or demon, as many here say) of the pageant, was seen sitting on the shoulders of his bearers²³. The 2d Chamber, awakened at last from their torpor to a clearer view of the situation of things and made aware of the exigencies of popular opinion, hastened in compliance with the King's message transmitted to them by their president, to lay before the King under the title of 'A report of the section of the 2d Chamber of the States-General', the document which you will find in the *Journal de la Haye* of the 18th of March, enclosed. But events had gone far ahead of the concessions made to the people by that report of the 2d Chamber.

The popular manifestation both here and at Amsterdam having convinced the King that the general popular excitement required immediate measures of reforme, he issued on the 17th (the same day that the report was presented to him), a decree nominating Messieurs Donker Curtius, Kempenaer, Luzac, Storm and Thorbecke, to form a board having for its mandate to prepare the project of an other fundamental law and at the same time to advise him as to the formation of a new

21. De partijpolitieke campagnes, waar de democraat Davezac uit eigen ervaring in New York vertrouwd mee was.

22. Adriaan van Bevervoorde, radicaal-democratisch journalist, trachtte met zijn blad *De Burger* (1846-1848) het publiek te winnen voor verstrekkende hervormingen en hoopte het *Journal de la Haye* als gesubsidieerd regeringsorgaan te vervangen door zijn *Le Courier Batave* (1847-1848). Robijns, *Radicalen*, 192 vlg.

23. De kern van deze tweede aanhankelijkheidsbetoging werd gevormd door bouwvakarbeiders en drukkersgezellen. De omlijsting werd verzorgd door musici van de Koninklijke Schouwburg. Behalve Adriaan van Bevervoorde zelf waren de kastelijn van een kroeg, waarboven hij zijn kantoor had, en diens broer als gangmakers aanwezig. *Ibidem*, 248.

cabinet. This decree is contained in the *Journal de la Haye* of the 19th instant enclosed. The satisfaction produced by the publication of that decree would have led to a popular manifestation, far surpassing the former ones, but that on the very night (18th of March) when it was to have taken place, news was received of the death of His Royal Highness, Prince Alexander of the Netherlands, at the island Madeira.

Public sympathies with parental grief caused the adjournment of all rejoicings. No public act has occurred since the 18th, except the appointment of Mr. Dirk Donker Curtius, as minister of justice ad interim (see the *Journal de la Haye* of the 20-21 March enclosed), an appointment that indicates a total change of policy, if as I believe, the King is sincere in the line he has pursued within these few days. I speak hypothetically, because there are incredulous persons who still believe, that he wishes the measures to be proposed by the constituting board, to be rejected by the oligarchie majority of the 2d Chamber. If the last should be his real intention, events may occur of the gravest import . . .

I have the honor Sir to be with great respect, your very humble and most obedient
Auguste Davezac

to: James Buchanan, Esq.

Secretary of State of the
United States of America

P.S.: Mr. Donker Curtius is the most advanced person in liberal politics in the kingdom. His colleagues of the board are all liberal, but of a lighter shade..²⁴.

U.S. Consulate
Amsterdam, april 3rd 1848²⁵

To the Hon: James Buchanan,

Dear Sir,

Allow me the honor of continuing the details of the past events growing out of the overthrow of the French monarchy. Since my last advice this extraordinary event has led to such rising of the people in almost every kingdom, to such reforms, to such concessions from the governments, as to have created in the breast of every-one perfect amazement.

Business continues to be paralyzed and unusual distrust prevails. Stocks and public securities continued to fall and have in their great declension ruined hundreds. Some idea may be formed of the panic which prevails by the following quotation of the leading stocks. The Russian loans fell from 10%, which was their value prior to these troubles to 79% percent. The Dutch 4% percents to 54% percent, 2½% to 37½percents, Austrian 2½% percents to 24% percents. The same state of things exists

24. NA, RG 59, MP, M 44 T 17, Davezac aan Buchanan, 21 maart 1848.

25. Ontvangen 26 april 1848.

at all the leading bourses of the continent. In fine there is a perfect collapse in financial and monetary affairs and this is hourly affecting a greater revolution in the political and social condition of the 'body politic', than could be accomplished by the sword and bajonet.

The King of the Netherlands became alarmed, and beiyng informed the people were dissatisfied and wished a reform immediately proclaimed, he would grant everything that was desired of him. Accordingly a commission was appointed to revise the constitution and make the necessary changes to secure peace and tranquility to the kingdom. The ministry resigned and a new one was formed with Count G. Graaf Schimmelpenninck as prime minister and at head of the colonies²⁶ and foreign affairs. The Count is regarded as one of the first statesmen in the kingdom and unites talents with experience, and is possessed of liberal views and has popular manners. This said, he is the very statesman for the crisis. The public express confidence in him and his associates.

Thus the present is by all regarded as an auspicious moment to form commercial relations in harmony with the spirit of the times, and to effect an abolition of those exactions which have proved a great burthen to foreign shipping.

On the 25th ultimo²⁷ it had been announced there would be a general rising of the populace against the constituted authorities. The stores were closed and all business was suspended. The mob assembled, plundered several houses, broke many windows including the burgemeester's.

Order and tranquility were however in a few hours restored through the interference of the military. The rioters seem to have had no other object than mischief. But such is the general sense of respect and duty of obedience to the government, that no further disorder is contemplated. Neither is it expected, the revolutions of surrounding states can disturb the public peace. But on the contrary, should the new ministry be sustained in its policy (which all believe it will) Holland in few years will regain much of its former power and influence and rise to commercial importance .. .²⁸.

I have the honor to remain your faithful and obedient servant,

Charles Nichols'

26. Onjuist, moet zijn financiën. M. W. Jurriaanse, *De Nederlandse ministers van buitenlandse zaken, 1813-1900* (Den Haag, 1974) 62.

27. Onjuist, moet zijn 24 maart 1848, Giele, *De pen*, 76 vlg.

28. NA, R.G. 59, M.P. M 446-2, Nichols aan Buchanan, 3 april 1848.

Consulate of the United
States of America
Amsterdam, July 3rd 1348²⁹

To the Hon. James Buchanan,
Dear Sir,

The honor of addressing you at this time is embraced with pleasure to give some account of Dutch affairs and a brief notice of passing events.

The navy of Holland is said to consist of one hundred and seventy one ships of war, including vessels of all descriptions composing it; sixty one of which are in commission. This number of armed ships strongly indicates the national character, its commercial enterprise and naval strength. The German Diet made overtures to the Dutch government to join the federation³⁰. The proposition was rejected being resolved to adhere to its long established policy to form no alliances, but maintain a strict neutrality. At the Hague, Amsterdam and Rotterdam the royalists unite and oppose most of the required reforms. They appear to be riveted to monarchical and aristocratic institutions. Any reform conferring upon the people greater privileges or power, is regarded little short of treason. The King is therefor obliged to be influenced by such high toned and overbearing counsels.

Left to his own inclinations it is believed he would conform to the spirit of the times. As this would not be yielded by the clique which surrounds the throne, Count Schimmelpenninck and the minister of war considered themselves, obliged to resign as the other members of the cabinet refused to accede to their views. This disagreement however increased to such an extent that the remaining ministers were soon constrained to follow the exemple of their late colleagues³¹.

In consequence of this state of affaires the King has been thrown into embarrassments and has been unable to fill all the seats of his cabinet to this day. (The above events occurred about four weeks since).

The extraordinary revolutions on the continent are increasing and are dayly becoming more disastrous and alarming to the supporters of despotism. But through what fearful scenes of blood and damage, or popular commotion, Europe is yet destined to pass before she acquires her independence no one can foresee, or even imagine. At present all may be likened to the swells and agitation of the ocean after a terrific gale. While everywhere we behold a general paralysis in commerce, in

29. Ontvangen 24 juli 1848.

30. Deze mededeling is niet juist. Zie J. C. Boogman, *Nederland en de Duitse Bond, 1815-1851* (Groningen, 1955) 420-452.

31. Onjuiste weergave. In feite dienden de minister-president en de minister van oorlog op 13 mei hun ontslag in, daar zij zich niet konden verenigen met het rapport van de commissie tot herziening van de grondwet en daar zij zich door hun mede-ministers overstemd zagen. Het ministerie-Schimmelpenninck werd vervangen door het ministerie-Donker Curtius, *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, X (Utrecht, 1955) 66.

all trades and professions - loss of confidence - dissatisfaction on account of the oppressive taxation and unequal laws - a fixed resolve to put down the 'Noblesse' and to improve and elevate the condition of the lower orders. Hence the extraordinary depression in the funds and public securities. And as these have constituted the sources of income, they have been chiefly resorted to for investment, while multitudes have made it a profession to speculate in them. When therefor they declined some 15 or 25 percent with unsteadiness at that, nothing could prevent general distress and ruin, which now prevail more or less throughout the continent. Amid this overthrow of kings, nobility and gentry, and it may be added the general depreciation of property, there is soon to disappear the remains of the feudal system with its onerous and obnoxious burthens and institutions. New social and political relations are formed imbued with the spirit of liberty and equality, and adapted to the happiness of the people. Thus have commenced they say, those mighty changes which through the influence of our democratic institutions are to diffuse far and wide the principles of true republicanism and introduce to now suffering and bleeding Europe the 'Golden Age' so much desired by the Ancients and harmonizing with the spirit of our happy republic ...³².

In this gloomy state of European affairs and the deep darkness of the future it is consoling to find our country so prosperous and happy. I witness such profound respect for our government and free institutions, and also for our character, with great admiration for our extra-ordinary military talent and prowess, as exemplified in the Mexican war.

Repudiation is forgotten, and since all the states pay or are preparing to pay their interest, and Louisiana commences on the 1st of August, having satisfactorily secured the bondholders, we are pronounced an honest people and acknowledged worthy of confidence³³.

Our country with its republican form of government and equal laws, is regarded the only one where money can now be invested with safety, or where the people have virtue and intelligence to govern themselves³⁴.

I have the honor to remain, Your faithful and obedient servant,

Charles Nichols

32. Karakteristieke formulering van Amerika's 'Manifest Destiny'.

33. Zie voor de 'Staat Louisiana obligaties', K. D. Bosch, *De Nederlandse beleggingen in de V.S.* (Amsterdam, 1948) 48, 125.

34. De Amerikaanse ideologie in een notedop!

De crisis in de rechtse samenwerking (1925-1926)

L. C. SUTTORP

I. INLEIDING (1918-1925)

Bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer, kort voor het eindigen van de Eerste Wereldoorlog, viel de uitslag moeilijk te voorspellen. Men beschouwde het als een verdienste van het oorlogskabinet-Cort van der Linden (1913-1918), dat de neutraliteit van Nederland tot dusver gehandhaafd was gebleven en dat het ons land veilig door vaak moeilijke situaties had weten te loodsen. Maar het lag voor de hand dat, als de oorlog eenmaal zou zijn afgelopen, het herstel van de normale toestand beter aan een nieuw team kon worden overgedragen. Van de uitslag der verkiezingen verwachtte men een duidelijk antwoord op de vraag, aan welke partijen die opdracht zou te beurt vallen. Inzake eventuele samenwerking waren er vóór de verkiezingen door de partijen geen afspraken gemaakt. Elke partij was er op uit zo veel mogelijk stemmen in den lande te verwerven.

Van de honderd gekozenen behoorden er 52 tot de rechterzijde. Hiervan behaalden de drie zogenaamde confessionele partijen 50 zetels, aldus verdeeld: de rooms-katholieken 30, de anti-revolutionairen 13, de christelijk-historischen 7 zetels. De krappe rechtse meerderheid (52 zetels) was te danken aan twee eenmansfracties.

De linkerzijde vertoonde een opvallende verdeeldheid. De 48 zetels werden geleverd door niet minder dan 12 partijen en partijtjes (waaronder zes eenmansfracties!). De Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SDAP) vormde met haar 22 zetels de grootste aaneengesloten groep. Verder beschikten de verdeelde liberaalgezinden over 13, de Vrijzinnig-Democraten over 5 zetels. Daarnaast speelden de minuscule fracties een te verwaarlozen rol. De linkerzijde miste blijkbaar eenheid van visie. Die bezaten de rechtse partijen wel, omdat ze volgens de bekende uitdrukking 'stoelden op één wortel des geloofs'. Al dachten ze over allerlei kwesties niet gelijk, hun op christelijke beginselen gebaseerde levensbeschouwing vormde een bruikbare grondslag voor een samenwerking in coalitieverband, zoals bij vroegere kabinetten gebleken was.

De vraag rees of het rechtse zeteltal wel een soliede fundament vormde voor de zware taak die wachtte. Aanvankelijk werd er dan ook gedacht aan de niogelijk-